

มโนทัศน์การจัดลำดับชั้นกลุ่มชาติพันธุ์ในเพลงไทยสำเนียงภาษา
A CONCEPTUAL THOUGHT ON ETHNICITY STRATIFICATION
OF THE TRADITIONAL THAI DIALECT SONGS*

ณัททิกา นทีธร, ผศ.ดร.เทพิกา รอดสการ

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Nunthika Nateetorn, Asst. Prof. Dr.Tepika Rodsakan

Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: ploy_thaimusic@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องมโนทัศน์การจัดลำดับชั้นกลุ่มชาติพันธุ์ในเพลงไทยสำเนียงภาษา เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ในเพลงไทยสำเนียงภาษา เนื่องจากความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่ปรากฏในเพลงไทยสำเนียงภาษา ประกอบด้วยเพลงไทยสำเนียงแขก พม่า มอญ ลาว จีน ฝรั่งเศส เขมร ญวน ญี่ปุ่น ข้า เจียว ตลุง และกระบวนวิธีที่ได้มาซึ่งทัศนคติในการนิยามชาติพันธุ์ต่างจากมิติทางดนตรีไทย การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา จำแนกพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับเพลงไทยสำเนียงภาษา และวิเคราะห์สถานภาพ และการจัดลำดับชั้นทางชาติพันธุ์ผ่านมิติของดนตรีไทย ด้วยแนวทางการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้หลักการการวิเคราะห์สังคีตลักษณ์เพลงไทย และแนวคิดลำดับชั้นทางสังคม เป็นการบูรณาการศาสตร์ทั้งทางดนตรีวิทยา และมานุษยวิทยาเพื่อหาคำตอบ โดยมีผลการวิจัยกล่าวคือ ปัจจัยประกอบสร้างบทบาทเพลงในพื้นที่ทางดนตรีไทยจำแนกได้ 5 พื้นที่ คือ พื้นที่ทางสังคีตลักษณ์ พื้นที่ของเพลงภาษากับประเภทเพลงไทย พื้นที่ของเพลงภาษากับบทบาทการใช้งาน พื้นที่ของเพลงภาษากับพื้นที่ในวงดนตรีไทย พื้นที่ของเพลงภาษากับพื้นที่ของภาษาในการขับร้อง และสถานภาพและการจัดลำดับชั้นทางสังคม โดยผลของการวิเคราะห์เป็นการสำแดงออกทางวัฒนธรรม (Cultural Expression) โดยอ้างอิงลำดับทางสถานภาพทางสังคม 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ

คำสำคัญ: เพลงไทยสำเนียงภาษา; การจัดลำดับชั้นทางสังคม; ชาติพันธุ์

Abstract

This article entitled 'A Conceptual Thought on Ethnicity Stratification of the Traditional Thai Dialect Songs' is the fractional part of the research: A Study on Ethnicity Conceptualization in the Traditional Thai Dialect Songs. On the matters of multi-ethnicities

* ได้รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2564; แก้ไขบทความ: 28 พฤษภาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 31 สิงหาคม 2564

existence of the traditional Thai musical pieces (the Thai dialect songs consist of 12 imitated ethnic styles, i.e., Keak, Burmese, Mon, Loas, Chinese, Farang (Western), Khmer, Vietnamese, Japanese, Khamu, Ngeow, Talung) are concerned as a structure of ethnicity identification appearance through the traditional Thai music dimension. The objectives of the study aimed to i. Study and allocate musical spheres which are relevant to music roles in use and ii. Analyze status and social stratification on the ethnicity concept of Traditional Thai music. A musical form and analysis as well as social stratification were applied for data analysis and a qualitative method was employed for research methodology. This research study is an integral method of musicological and anthropological approaches. The results of the study revealed that: i. the structural role of traditional Thai dialect songs were divided into main 5 sectors namely 1) the musical form sector 2) the traditional Thai dialect songs and Thai music genres sector 3) the traditional Thai dialect songs and roles of functional use sector 4) the traditional Thai dialect songs and Thai music ensembles sector and 5) the traditional Thai dialect songs and linguistic lyrics sector and ii. the status and social stratification on ethnicity concept of Traditional Thai music, it was concluded that: the phenomena of the traditional Thai dialect songs is a consequence of the 'Cultural Expression' which stands on a concept of social stratification as 3 classes — i.e., upper class, middle class, and lower class.

Keywords: Traditional Thai dialect songs; Social stratification; Ethnicity

บทนำ

อัตลักษณ์ที่แสดงความคล้ายคลึงกันเพื่อสื่อลักษณะทางชาติพันธุ์เดียวกัน ทั้งภาษา ขนบธรรมเนียม ความเชื่อ ตลอดจนวิถีปฏิบัติ เมื่อรวมตัวเข้าเป็นปึกแผ่นแล้ว การแสดงตัวตนและแผ่ขยายอาณาจักรย่อมแสดงให้เห็นถึงความต้องการเชิงอำนาจ จีนอินเดียและญี่ปุ่นผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนทำการค้าวานิชกับไทยเป็นจำนวนไม่น้อยถึงแม้จะไม่มี การแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางการทูตเช่นจีนก็ตาม นอกจากนี้ ชาติที่อยู่ร่วมผืนดินเดียวกับไทยนั้น หลีกเลียงไม่ได้ที่จะต้องมีความสัมพันธ์กันไม่ทางมิตรก็ทางเป็นศัตรู การยกย่ายถ่ายเทของประชากรในแหลมสุวรรณภูมิเป็นปรกติวิสัยในยุคโบราณ (ขจร สุขพานิช, 2560: 10)

แม้ว่าชาติจะมีรากฐานอยู่บนชุมชนชาติพันธุ์ซึ่งดำรงอยู่ก่อนแล้วก็ตาม แต่การทำให้ผู้คนจำนวนมากซึ่งบ่อยครั้งเป็นชนต่างภาษาต่างกลุ่มชาติพันธุ์รับรู้และยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันในชาตินั้น จำเป็นที่จะต้องสร้าง

เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ที่มีความหมายเป็นที่ยอมรับร่วมกัน สัญลักษณ์เหล่านี้อาจเป็นสัญลักษณ์ที่มีความหมายหรือความสัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาแต่เดิม หรือเป็นสัญลักษณ์ที่สร้างขึ้น เช่น สัญลักษณ์ในธงชาติต่าง ๆ สัญลักษณ์ที่ใช้ในสถาปัตยกรรมทางศาสนา สัญลักษณ์ที่ใช้ในศิลปหัตถกรรม ดนตรี ฯลฯ มีความสำคัญในการสร้างความรู้สึกร่วม ว่าเป็นพวกเดียวกัน มีจุดกำเนิดร่วมกัน มีความทรงจำหรือประวัติศาสตร์ร่วมกัน สัญลักษณ์ทำให้เกิดความรู้สึกรับรอง สมานฉันท์ เกิดการยอมรับว่าเป็นสมาชิกของชุมชนเดียวกัน (นิติ ภาวครพันธุ์, 2558: 117) โดยตามทัศนะของ สุจิตต์ วงษ์เทศ เสนอว่าในส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบเข้าด้วยกันจนเป็นชาติพันธุ์นั้น ดนตรีเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่ง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ สิ่งหนึ่งที่ดนตรีไทยพยายามแสดงความสัมพันธ์กับชาติพันธุ์อื่น แสดงออกได้จากชื่อเพลงดนตรีไทยที่ขึ้นต้นด้วยชาติพันธุ์ เพื่อแสดงความเป็นอื่นที่ต่างระดับกว่า และแสดงความเป็นสยามที่เหนือกว่า แต่อีกด้านหนึ่งก็แสดงให้เห็นลักษณะความสัมพันธ์แบบเครือญาติของสยามกับเพื่อนบ้านโดยรอบที่ระบุชื่อชาติพันธุ์ในเพลงไทย ความเป็นอื่นที่ต่างระดับกว่า อาจกล่าวได้ว่าค่อนข้างไปทางที่มีอาจเสมอศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับความเป็นสยามที่เหนือกว่า ไม่จำเป็นต้องมีจริงในโลก (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2561: 2) เพลงไทยสำเนียงภาษาจึงเป็นผลิตผลเชิงรูปธรรมที่แสดงให้เห็นการดำรงอยู่ของความหลากหลายทางชาติพันธุ์สืบสาวยาวนานในแผ่นดินไทย ไม่ว่าในแง่ที่บางทัศนะกล่าวว่าการกกดชาติพันธุ์อื่น หรือในแง่การบริหารจัดการความหลากหลายในชาติพันธุ์ เพลงภาษาย่อมเป็นผลิตผลที่เกิดขึ้นจากสาเหตุบางประการ และสาเหตุนั้นย่อมมีที่มาและที่ไปซึ่งจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์

ลักษณะทั่วไปของเพลงภาษา คือ เพลงที่มีสำเนียงของชาติอื่น หรือนำมาจากชาติอื่นเพียงบางส่วน บางตอน อาจกล่าวได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1.เพลงออกสืบสองภาษา เป็นเพลงที่บรรเลงหลังจากที่จบเพลงแม่บทไปแล้ว มีลักษณะเหมือนเพลงหางเครื่อง แต่แทนที่จะใช้เพลงภาษาใดภาษาหนึ่ง ก็จะนำเพลงภาษาต่าง ๆ มารวมเข้าเป็นชุดมีสืบสองภาษา 2.เพลงออกภาษา เป็นเพลงที่ออกสำเนียงภาษาในเพลง เช่น เพลงพม่าห้าท่อน ท่อนที่ 1 บางท่วงก็ออกภาษามอญ บางท่วงก็ออกภาษาพม่า หรือเพลงเต่ากินผักบุ้ง เทียบกลับอาจออกภาษาจีนหรือภาษาอื่น ซึ่งมีลักษณะคล้ายทางเปลี่ยน ก็เป็นการออกภาษาเช่นกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2540: 111) เพลงสืบสองภาษา หรือเพลงออกภาษา หมายถึง เพลงสำเนียงนานาชาติพันธุ์ที่เป็นเพื่อนบ้านอยู่โดยรอบสยาม ที่ชาวสยามรู้จักกันดีใน จำนวนสำเนียงเพลงมีไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับเวลา สถานที่ กลุ่มนักดนตรีกับนักร้องที่ทำงานขณะนั้น (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2556: 1)

ชาติพันธุ์เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมายาวนานและมีความซับซ้อนในนิยามความหมายและยากที่จะจำเพาะเจาะจงความเป็นชาติพันธุ์ และไม่ใช่ว่าเรื่องง่ายที่จะนิยามรูปแบบตายตัวเข้ามาตัดสิน ซึ่งแนวคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์มีการเปลี่ยนแปลงไปตามแต่ละยุคสมัย และมีความเกี่ยวข้องกับศาสตร์ในหลาย ๆ ด้านทางดนตรีในการจัดการและสื่อความหมายเป็นชาติพันธุ์ออกไปในรูปแบบสำเนียงเพลงภาษาต่าง ๆ โดยมีคีตกวีหรือนักดนตรีไทยเป็นผู้จัดความเป็นชาติพันธุ์นั้น ๆ ผ่านบทเพลงสำเนียงภาษา ที่ถูกนิยามผ่านมุมมองทางดุริยางคศิลป์และ

ส่งต่อ ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการจัดการกับระเบียบความรู้เรื่องเพลงภาษาจนกระทั่งค่อนข้างมีเสถียรภาพในรูปแบบและกฎเกณฑ์สำหรับเพลงภาษาต่าง ๆ อย่างมีขั้นตอน มีการใช้ระเบียบวิธีทางสังคมศาสตร์ของดนตรีไทยในการสร้างองค์ความรู้เพลงไทยสำเนียงภาษา ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการวิจัย โดยมุ่งเน้นศึกษาความเป็นชาติพันธุ์ผ่านมิติทางดนตรีไทย วิเคราะห์ถึงบทบาทและหน้าที่ของเพลงไทยสำเนียงภาษา รูปลักษณ์ของชาติพันธุ์อื่น ๆ ผ่านการใช้งานเพลงไทยสำเนียงภาษา การมององค์ประกอบทางสังคมศาสตร์ในการประกอบสร้างเพลงไทยสำเนียงภาษาแต่ละภาษาเหมือนการประกอบสร้างความเป็นชาติพันธุ์ทางมิติสังคม และนำมาวิเคราะห์ถึงสถานภาพของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ทางดุริยางคศิลป์ไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. จำแนกพื้นที่ทางดนตรีของเพลงไทยสำเนียงภาษา
2. วิเคราะห์สถานภาพ และการจัดลำดับชั้นทางชาติพันธุ์ผ่านมิติของดนตรีไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ใช้การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาโดยใช้แนวทางการศึกษาและค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ในประเด็นเรื่องชาติพันธุ์ และเชื้อชาติ การตีความอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และเอกลักษณ์ทางดนตรี และแนวคิดลำดับชั้นทางสังคม และได้นำองค์ความรู้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย และกำหนดแนวทางวิธีดำเนินการศึกษาวิจัยไว้เป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ขั้นศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล (Documentary Research) ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ และแนวทางการวิเคราะห์ดนตรีไทย จากหนังสือ ตำรา บทความวิจัย และบทความวิชาการ รวมถึงงานวิจัย และวิทยานิพนธ์
2. ขั้นศึกษาและจัดกระทำข้อมูล (Data collection) ศึกษาารูปแบบแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ในเพลงไทยสำเนียงภาษาโดยมีขอบเขตเนื้อหาและขั้นตอนการศึกษาโดย ศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดประเด็น ศึกษาข้อมูลจากการปฏิบัติภาคสนามที่มีการแสดงดนตรีประกอบการแสดง ชุมชนที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมตัวอยู่ ศาสนสถาน และสถานที่อื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ศึกษาข้อมูลจากคำบอกเล่า การเขียน การสัมภาษณ์จากบุคคลข้อมูลที่เกี่ยวข้อง รวบรวมเรียบเรียงและจัดลำดับเนื้อหาทั้งหมด ตามประเด็นที่ตั้งไว้เพื่ดำเนินการวิเคราะห์ ข้อมูลในขั้นต่อไป

3. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย (Research Tools) เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ อุปกรณ์ที่จะนำมาใช้ในการวิจัย คือ เครื่องบันทึกภาพเคลื่อนไหว เครื่องบันทึกเสียง และกล้องบันทึกภาพ เป็นต้น

4. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) ผู้วิจัยมีการเลือกเพลงไทยสำเนียงภาษาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านเพลงไทยสำเนียงภาษา โดยมีทุกชาติพันธุ์ที่ปรากฏในเพลงไทยสำเนียงภาษา และดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดเป็นลำดับขั้นกล่าวคือ

4.1 ศึกษารูปแบบสังคีตลักษณ์ บทบาทและหน้าที่ของเพลงไทยสำเนียงภาษาในบริบทดนตรีไทย

4.1.1 จำแนกรูปแบบสังคีตลักษณ์ของเพลงไทยสำเนียงภาษา

4.1.2 บทบาทของเพลงไทยสำเนียงภาษาในบริบทดนตรีไทย

4.1.3 หน้าที่ของเพลงไทยสำเนียงภาษาในบริบทดนตรีไทย

4.2 วิเคราะห์สถานภาพ และการจัดลำดับขั้นทางชาติพันธุ์ผ่านมิติของดนตรี ดังนี้

4.2.1 ลำดับขั้นของเพลงสำเนียงภาษาในฐานะที่คิดจากมุมมองชาติพันธุ์นิยม

5. สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

แนวคิดและการทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ และเชื้อชาติ

ชาติพันธุ์บ่งบอกถึงที่มนุษย์ใช้ร่วมกันหรือนิยามตนเอง เป็นเสมือนการสร้างสังกัดให้กับตัวตนและกลุ่มชน ในระดับเครือญาติ หมู่บ้าน ตลอดจนรัฐชาติ ที่อาศัยอยู่โดยมีวัฒนธรรมเดียวกันหรือร่วมกัน อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงถูกหยิบยกขึ้นมาเพื่อใช้อ้างในการจำแนกชาติพันธุ์ แน่นอนว่าการตัดสินชี้ขาดมักเกิดจากพลังทางสังคมวัฒนธรรมมากกว่าเงื่อนไขอื่น ๆ ซึ่งชาติพันธุ์มีความหมายที่กว้างขวางทั้งในด้านการนิยามความหมายเฉพาะเจาะจงและนำไปสู่การตั้งคำถามอื่น ๆ ในทางมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ความมั่งคั่งทางความรู้ที่มีการร่วมมือกันระหว่างนักคิดจากหลากหลายแขนงวิชา เป็นสิ่งชี้ให้เห็นว่าชาติพันธุ์ เป็นเรื่องใหญ่โตพอที่จะเป็นประเด็นถึงแม้จะถูกหยิบยกและตีความมาหลายทศวรรษแล้วก็ตาม ยังมีประเด็นปัญหาที่ต่างมีผู้ช่วยเสริมประเด็นในแวดวงวิชาการ ยิ่งไปกว่านั้น ทั้งในส่วน of ชาติพันธุ์ และองค์ประกอบทางชาติพันธุ์ย่อมมีความเชื่อมโยงกับเงื่อนไขของกาลและเทศะ และขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ทางสังคม ดังนั้นแล้วย่อมมีพลวัตและความเคลื่อนไหวคล้อยตามการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา (Ashcroft, Griffiths, และ Tiffin, 2007: 180)

ชาติพันธุ์ จึงเป็นประเด็นที่นักคิดหลายต่อหลายท่านจากหลายสำนักคิด ช่วยกันนำเสนอข้อความและคุณสมบัติของชาติพันธุ์ และจัดการกับความหมายอันกำกวมระหว่าง ‘ชาติพันธุ์’ และ ‘เชื้อชาติ’ จึงทำให้ถูกมองจากมุมมองใหญ่ ๆ 2 มิติ กล่าวคือ การมองชาติพันธุ์ในเชิงผูกโยงกับเชื้อชาติ อาทิ ชาติพันธุ์ไทย คือคนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย เนื่องจากลักษณะทางกายภาพ เช่น สีผิว รูปร่าง หน้าตา ฯ แต่ก็มีข้อถกเถียงว่าชาติ

พันธุ์คงมิใช่เพียงแค่สิ่งที่ติดตัวมาแต่แรกเกิดเท่านั้น อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์สมควรผูกโยงไปถึง ภาษาที่ใช้ ลีกลงไปจากภาษาก็ยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับสำเนียงในภาษานั้น ๆ หรือ ศาสนา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณีฯ

อนึ่ง มุมมองของ Fredric Barth เห็นว่าแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ควรพิจารณาจากกลุ่มชาติพันธุ์ในแง่ของ องค์การทางสังคม (Social Organization) โดยมุ่งถึงความเป็นสมาชิกภาพที่เป็นที่ยอมรับของกลุ่มชาติพันธุ์ นั้น ๆ และต่างกลุ่มชาติพันธุ์ โดยความสมบูรณ์ในการแสวงหาความหมายในการนิยามชาติพันธุ์ย่อมเกิดจาก สาเหตุหลัก 2 ประการ คือ การมีสำนึกในการสังกัดชาติพันธุ์ตนเอง (Self - Ascription) และการได้รับการ ยอมรับในการสังกัดชาติพันธุ์จาก (คนอื่น) กลุ่มชาติพันธุ์อื่น (Ascription by Others) จากข้ออ้างของ บาร์ธ ทั้ง 2 ประการเขาได้ให้ความสำคัญของกระบวนการนิยามชาติพันธุ์จากมุมมองของคนในชาติพันธุ์และคนนอก ชาติพันธุ์ด้วยน้ำหนักที่เสมอภาคกัน (นิติ ภาวครพันธุ์, 2558: 70-71)

ดนตรีไทย ในฐานะที่เป็นแขนงหลักของศิลปกรรมศาสตร์และมีเนื้อหาที่ผู้วิจัยเล็งเห็นจากข้อสังเกต ทางดนตรี คือ เพลงไทยสำเนียงภาษา หากอนุมานเพลงไทยในฐานะสิ่งที่ผลิตสร้างขึ้นจากคนในวัฒนธรรม ไทยแล้ว เพลงสำเนียงภาษานี้ย่อมเป็นการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเรื่องมุมมองทางชาติพันธุ์ผ่านหนึ่งใน กรอบแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์นิยามของ บาร์ธ ได้เป็นอย่างดี ผู้วิจัยจึงใช้เพลงไทยสำเนียงภาษาเป็นวัตถุศึกษา เพื่อทำความเข้าใจเรื่องแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ในเพลงไทยโดยดำเนินการตามความเชื่อที่ว่า เพลงไทยสำเนียงภาษา เป็นการสร้างกรอบแนวคิดเรื่องไทยมองชาติพันธุ์อื่นๆเป็นเช่นไร จากแนวคิดของ บาร์ธ ที่ว่าการได้รับการ ยอมรับในการสังกัดชาติพันธุ์จาก (คนอื่น) กลุ่มชาติพันธุ์อื่น (Ascription by Others) เพลงไทยสำเนียงภาษา จึงเป็นสื่อกลางที่ถ่ายทอดทัศนคติของคนไทยในการจัดตำแหน่งแห่งหน ของชาติพันธุ์อื่นๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กับ ไทย ทั้งในฐานะ มิตร เจ้าอาณานิคม ประเทศราช และศัตรู ทั้งหมดทั้งมวลล้วนถูกซ่อนแฝงไว้ในเพลงไทย สำเนียงภาษาทั้งสิ้น และเพื่อไขข้อสงสัยนี้ การตั้งโจทย์วิจัยเรื่องแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ในเพลงไทยสำเนียงภาษา จะถูกวิเคราะห์ตามลำดับจากกรอบแนวคิดทฤษฎีสำหรับวิเคราะห์ โดยวางบนพื้นฐานแนวคิดแรกเริ่มที่ว่า คนไทยนิยามชาติพันธุ์อื่นอย่างไรผ่านมิติทางดนตรีไทย

2. แนวคิดการตีความอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ และเอกลักษณ์ทางดนตรี

ชาติพันธุ์ที่ประเด็นให้เห็นถึงความเป็นอัตลักษณ์ชาติพันธุ์และโครงสร้างที่ประกอบเข้าด้วยกันเป็น อัตลักษณ์ เป็นเรื่องง่ายที่จะจำแนกคนด้วยลักษณะทางกายภาพ ชนชั้น เช่น คนดำ คนขาว คนเอเชีย คนยุโรป บางครั้ง การไม่ถูกจำแนกอย่างเด็ดขาดของชาติพันธุ์และเชื้อชาติสามารถนำมาถึงการเชื่อมโยงทั้งสองคำ ให้เสมือนเป็นคำแทนที่กันได้ เมื่อผนวกเข้ากันเป็นสิ่งเดียวกันได้ในบางสถานการณ์ จึงถูกนับให้ไปเชื่อมโยงให้ เป็นไปพร้อมกับสิ่งอื่น ๆ เช่น วัฒนธรรม การเมือง ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และโครงสร้างทางสังคม จนบางครั้ง ชาติพันธุ์และเชื้อชาติถูกผนึกไว้เป็นสิ่งเดียวกัน และทับซ้อนกันอย่างสนิทสนม (Young, 1995) นอกจากนั้น การจำแนกคนด้วยชนชั้นก็มีให้เห็น เช่น คนเมือง คนชนบท คนรวย คนจน ซึ่งเป็นความคิดเรื่องเชื้อชาติในยุค

อาณานิคมนิยม เพื่อเป็นการจัดลำดับชั้น (Hierarchization) ของมนุษย์ภายใต้ลัทธิจักรวรรดินิยม การชูประเด็นของ Eriksen เปิดความคิดในการมองชาติพันธุ์ในอีกรูปแบบที่ให้มองในลักษณะที่ว่า มีความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่เลื่อนไหลและซับซ้อนมาก ๆ โดยมุ่งเน้นถึงเรื่องความแตกต่างทางวัฒนธรรม จากความเห็นนี้เขาแสดงให้เห็นว่าเรื่องของชาติพันธุ์เป็นเรื่องของที่เป็นระบบระเบียบและยาวนานโดยชาติพันธุ์เป็นเพียงความสัมพันธ์ปราศจากการยึดเอาเป็นเจ้าของ กล่าวคือ ความเป็นชาติพันธุ์นั้น จะเกิดขึ้นโดด ๆ ไม่ได้ต้องอาศัยความแตกต่างระหว่างกัน ดังนั้นจะไม่มีการสร้างค่านิยมว่าชาติพันธุ์ใดเป็น เช่นไรภายในในกลุ่มชาติพันธุ์กันเอง แต่จะมองหาความแตกต่างของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จากชาติพันธุ์อื่น ๆ ซึ่งปรากฏขึ้นได้ก็ต่อเมื่อต้องมีเงื่อนไขของปฏิกิริยาทางสังคม (Eriksen, 2010: 68-69) ภาษาเป็นหนึ่งใน วัฒนธรรมที่ใช้แสดงอัตลักษณ์ของคนต่างเชื้อชาติได้เป็นอย่างดี ความซับซ้อนที่ส่งออกมาทางอัตลักษณ์ไม่ใช่ เพียงทางตรง บางครั้งและในบางกรณี คนไทยพูดภาษาอังกฤษ คนไทยพูดภาษาเขมร หรือฝรั่งพูดภาษาไทย จะตอบได้อย่างไรว่าคนๆ นั้นที่แสดงอัตลักษณ์เช่นนั้น เป็นเชื้อชาตินั้นจริง ขยายความดังนี้ว่า หากคนไทยพูด ภาษาไทย หมายความว่าแสดงอัตลักษณ์ไทยผ่านภาษาชาติพันธุ์ของตน ทว่าหากคนฝรั่งพูดภาษาไทยได้ คน ฝรั่งนั้นเป็นคนไทยหรือไม่ ความซับซ้อนดังกล่าวเป็นประเด็นปัญหาที่ต้องใช้การวิเคราะห์อย่างสมเหตุสมผล บนพื้นฐานแนวคิดที่มีประสิทธิภาพในการวิเคราะห์หาคำตอบ ภาษาพูดเป็นประเด็นสำคัญประการหนึ่งในการ กำหนดอัตลักษณ์ชาติพันธุ์

หากแต่ในเพลงไทยสำเนียงภาษาที่ใช้เสียงของทำนองสื่อสารตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และบางครั้ง ผนวกภาษาพูดเสริมความชัดเจนในภาษาชาติพันธุ์นั้น ๆ ลำดับลงไปอีก แต่ปรากฏว่าเพลงที่ออกมาจากการ ส่งออกผลงานเพลง ถูกบูรณาการความคิดโดยคนไทยเพียงฝ่ายเดียว แต่ทว่าย่อมสามารถแสดงกลิ่นอายของ ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ออกมาได้มากก็น้อย อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ที่ส่งผ่านเอกลักษณ์ทางดนตรี คีตกวีใช้วิธีการใด ในการจับประเด็นเห็นโครงสร้างสำเนียงภาษาจนกระทั่งก่อโครงสร้างรูปแบบดนตรีประจำชาติพันธุ์ต่าง ๆ ใน เพลงไทยสำเนียงภาษาขึ้นมาได้ กรอบแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ผ่านทางมิติของภาษาจึงเป็นเรื่องสำคัญ ในการนำมาใช้เพื่อจับประเด็นศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งในการใช้ร่วมวิเคราะห์โครงสร้าง เพื่อสำแดงความ แตกต่างและเห็นร่องรอยพื้นที่ของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในเพลงไทยสำเนียงภาษา

3. แนวคิดลำดับชั้นทางสังคม (Social Stratification)

การสร้างกรอบแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นในเพลงไทยสำเนียงภาษาเป็นลักษณะการสำแดงออก ทางวัฒนธรรม (Cultural Expression) โดยกล่าวได้ว่าการสำแดงออกทางวัฒนธรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งในขนบ นิยามว่าด้วยดนตรีไทยและการดำเนินไปของดนตรีไทยโดยเมื่อพิจารณาแล้วก็ย่อมเห็นการเกาะเกี่ยว โยงใย ไปถึงสิ่งที่ยอยู่นอกชาติพันธุ์ต้นกำเนิดของผู้ผลิตสร้าง (ชาติพันธุ์ไทย) เป็นการนิยามลักษณะทางชาติพันธุ์อื่น ๆ ผ่านมิติทางดนตรี สามารถตั้งสมมติฐานโดยอนุมานได้ว่าเป็นวิธีการที่คนไทยให้ทัศนะในการมองคนอื่นจากการ จัดพื้นที่ผ่านการเก็บรายละเอียดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนกลุ่มอื่นผนวกกับเอกลักษณ์ทางดนตรีของชาติ

พันธุ์อื่นๆเพื่อแสดงรูปลักษณะของคนอื่นผ่านเสียงเพลง ในขณะที่มีการจัดพื้นที่นั้นก็เกิดการกำหนดขอบเขตพื้นที่ทางชาติพันธุ์ของตนเองไปในตัวด้วยเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการสร้างมโนทัศน์เรื่อง พวกเรา (Us) และพวกเขา (Them)

แนวคิดลำดับชั้นทางสังคม (Social Stratification) เป็นวิธีการจำแนกทางสังคมโดยสมาชิกในสังคมแรกเริ่มใช้ในการจัดลำดับทางสังคมเศรษฐกิจ จากนั้นได้รับการพัฒนาสู่การเมืองการปกครอง ในสังคมตะวันตกยุคสมัยใหม่ มีการจำแนกคนในสังคมออกเป็น 3 ระดับ กล่าวคือ ระดับบน (Upper Class) ระดับกลาง (Middle Class) และระดับรากหญ้า (Lower Class) นอกจากคนในสังคมเดียวกันแล้ว ลำดับชั้นในสังคมระดับที่กว้างขึ้นไป ยังมีการจัดลำดับชั้นทางสังคม ออกเป็นลำดับ เช่น ตระกูล (Kinship) สายสกุล (Clan) เผ่าพันธุ์ (Tribe) วรรณะ (Caste) การจัดหมวดหมู่ในลักษณะที่กล่าวมาสามารถพบได้ทั่วไปในสังคม จนถึงการแข่งขันทางสังคม หรือเพศภาวะ ลักษณะการจัดลำดับชั้นทางสังคมยังเกี่ยวโยงไปถึงแนวคิดทางชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) ที่ได้รับการอธิบายว่าเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่เกิดท่ามกลางคนหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกันในขอบเขตวัฒนธรรมเดียวกัน จึงมีการแบ่งแยกระหว่างผู้แบ่งแยกและผู้ถูกแบ่งแยก ให้ผู้ถูกแบ่งแยกอยู่ในสถานะที่ต่ำกว่า

การลำดับชั้นทางสังคม ในทัศนะของ แมกซ์ เวเบอร์ กล่าวว่าองค์ประกอบที่ส่งผลต่อการลำดับชั้นทางสังคม เกิดจากความแตกต่างในเรื่องของ ลำดับทางเศรษฐกิจ ลำดับทางสถานภาพทางสังคม และลำดับอำนาจ (Weber อ้างถึงใน นิติ ภาวทรัพย์, 2558: 254-255) ทั้ง 3 อย่างนี้ล้วนเป็นปัจจัยในการจัดลำดับชั้นให้อยู่ในระดับ สูง กลาง และต่ำ หากพิจารณาคร่าวๆถึงรูปแบบความสำคัญของเพลงไทย ย่อมแสดงภาพให้เห็นเด่นชัดว่าเพลงไทย (เดิม) มีหน้าที่ต่างกันไป ทำหน้าที่ประกอบการแสดง ทำหน้าที่แทนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำหน้าที่ประโคมหรือทำหน้าที่ขับกล่อม ฯ

ชาติพันธุ์ที่ปรากฏในเพลงไทยสำเนียงภาษา มีเบื้องลึกและเบื้องหลังทางประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ที่ต่างกัน แต่ทว่าชาติพันธุ์ที่ปรากฏทั้งสี่นั้นล้วนมีความสัมพันธ์ทางใดทางหนึ่งกับไทย โดยไทยเป็นศูนย์กลางในการสร้างสรรค์จินตนาการโครงสร้างเพลงเลียนแบบสำเนียงเพลงชาติพันธุ์นั้น ๆ โดยถือว่าดนตรีไทยเป็นแหล่งกำเนิดความสามารถในการเข้าถึงรูปแบบโครงสร้างทางดนตรีของชาติพันธุ์อื่นได้ จากข้อถกเถียงนี้เองจึงเป็นประเด็นในการใช้กรอบแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์เข้ามามีส่วนในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ในการสรรเพลงและประพันธ์เพลงให้เกิดเป็นเพลงไทยสำเนียงชาติพันธุ์ต่าง ๆ และวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิดเรื่อง ลำดับชั้นทางสังคมที่มีส่วนสำคัญในการพิจารณารูปแบบโครงสร้างเพลงให้มีลักษณะที่แตกต่างกัน และร่วมกันของเพลงประจำชาติพันธุ์ในอุดมคติเพลงไทยสำเนียงภาษา

ผลการวิจัย

บทบาทหน้าที่ของเพลงไทยสำเนียงภาษาทั้ง 12 ภาษา ย่อมมีพื้นที่หรือกระบวนการใช้งานเพลงโดยอาศัยหลักการต่าง ๆ เป็นปัจจัยประกอบสร้างมิติต่างๆของบทบาทเพลง โดยการพิจารณาไปที่พื้นที่ของปัจจัยที่ประกอบสร้างของเพลงไทยสำเนียงภาษา จำแนกออกเป็น 5 ส่วนหลัก ประกอบด้วย พื้นที่ทางสังคีตลักษณ์ พื้นที่ของเพลงภาษากับประเภทเพลงไทย พื้นที่ของเพลงภาษากับบทบาทการใช้งาน พื้นที่ของเพลงภาษากับพื้นที่ในวงดนตรีไทย พื้นที่ของเพลงภาษากับพื้นที่ของภาษาในการขับร้อง ซึ่งผลการวิเคราะห์จะสามารถจัดจำแนกระดับของกลุ่มเพลงสำเนียงภาษาที่เป็นตัวแทนของความเป็นชาติพันธุ์ในพื้นที่ของดนตรีไทย และองค์ประกอบจากการวิเคราะห์สามารถสังเคราะห์ระบบความคิด การให้พื้นที่ของเพลงไทยสำเนียงภาษาเป็นตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์สำแดงกระบวนการทางดนตรีและกระบวนการใช้ประโยชน์ของดนตรีที่มีความแตกต่างหลากหลายและเป็นเหตุในการวางระดับความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ในเพลงสำเนียงภาษาทั้ง 12 ภาษา แตกต่างกันตามบริบททั้ง 5 ส่วน การทราบถึงพื้นที่ต่าง ๆ โดยระบุนัยยะโดยละเอียดไม่ว่าเป็นคุณลักษณะทางสังคีตลักษณ์ที่ใช้ตัวแทนเพลงต่างๆเพื่อสืบค้นวิเคราะห์กระบวนการสร้างเพลง และแง่มุมทางความคิดของสังคีตกวีสะท้อนภาพการจัดการความซับซ้อนและนิยามความเป็นชาติพันธุ์ต่างๆโดยนัยยะทางดนตรี และระดับของการใช้และปรับใช้เพลงที่ได้รับการรังสรรค์ไว้แล้วเพื่อเป็นบริบทในการสะท้อนภาพความสำคัญของเพลงกลุ่มสำเนียงภาษาต่างๆ โดยนัยยะเรื่องชาติพันธุ์สัมพันธ์โอกาสในการเผยตัวของกลุ่มชาติพันธุ์สื่อสารผ่านกระบวนการทางดนตรี อาทิ วงดนตรี และโอกาสที่ใช้งาน การจัดประเภทบทเพลง สู่การวิเคราะห์รูปแบบของภาพตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์ในการจัดลำดับขั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านมุมมองของภาพตัวแทนทางดนตรีไทย

1. พื้นที่ของเพลงสำเนียงภาษากับพื้นที่ทางสังคีตลักษณ์

เพลงสำเนียงภาษาทั้ง 12 ภาษา หลักการวิเคราะห์ทางสังคีตลักษณ์เพื่อแสดงพื้นที่ของความสลับซับซ้อนและความหลากหลายของโครงสร้างเพลง จากการวิเคราะห์เพลงตัวอย่างประเภทต่าง ๆ ทั้ง 12 สำเนียงภาษาโดยการวิเคราะห์ทำนอง และการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างรูปแบบของบทเพลง พบว่าการที่บทเพลงมีขอบเขตของความซับซ้อนในการก่อตัวของสำเนียงภาษาแต่ละภาษา เป็นพื้นที่และมีอิทธิพลในการจัดลำดับโครงสร้างทางดนตรีของเพลงตามสำเนียงภาษาต่าง ๆ โดยการกำหนดรูปแบบ และสังคีตลักษณ์เพื่อใช้จำแนกการวิเคราะห์มีประเด็นดังนี้ การเปลี่ยนบันไดเสียง การจับด้วยเสียงที่ไม่ใช่เสียง Tonic การทำทแยงกลับและทางเปลี่ยน การซ้ำสำนวน ความหลากหลายของจำนวนท่อนเพลง การซ้ำทำนอง และสำนวน ล้อ-รับ-ขัด-ต่อ ทั้งหมดนี้เป็นรูปแบบปัจจัยที่สามารถใช้วัดพัฒนาการของขั้นต่าง ๆ ในบทเพลงสำเนียงภาษา และพื้นที่ความหลากหลายทางสังคีตลักษณ์ของเพลงสำเนียงภาษาต่าง ๆ ทั้ง 12 ภาษา ผลจากการวิเคราะห์พบว่า (1) เพลงสำเนียงภาษาแขก สำเนียงภาษาจีน สำเนียงภาษาพม่า และสำเนียงภาษามอญ มีพื้นที่ทางสังคีตลักษณ์เพลงไทยครบทั้ง 7 ประการ (2) เพลงสำเนียงภาษาลาว และสำเนียงภาษาญวน มีพื้นที่ทางสังคีตลักษณ์เพลงไทย 6 ประการ (3) เพลงสำเนียงภาษาเขมร และสำเนียงภาษาฝรั่ง มีพื้นที่ทางสังคีตลักษณ์เพลงไทย 5

ประการ (4) เพลงสำเนียงภาษาเงี้ยว และสำเนียงภาษาตลุง มีพื้นที่ทางสังคีตลักษณ์เพลงไทย 4 ประการ (5) เพลงสำเนียงภาษาญี่ปุ่น และสำเนียงภาษาข่า มีพื้นที่ทางสังคีตลักษณ์เพลงไทย 2 ประการ

2. พื้นที่ของเพลงสำเนียงภาษากับประเภทเพลงไทย

เพลงภาษาเป็นชนิดของเพลงไทยที่มีกระจายอยู่ในกลุ่มประเภทเพลงต่าง ๆ ในการวิเคราะห์เรื่องพื้นที่ในประเภทเพลงไทย จำแนกประเภทเพลงไทยตามกลุ่มจากบทบาทหน้าที่ของประเภทเพลง กล่าวคือ เพลงโหมโรง เพลงหน้าพาทย์ เพลงเถา เพลงเรื่อง เพลงตับ เพลงทยอย และเพลงเกร็ด จากเพลงไทยสำเนียงภาษาทั้ง 12 ภาษาพบว่า (1) เพลงสำเนียงภาษาแขก และสำเนียงภาษาจีนมีพื้นที่ในประเภทเพลงไทย ครบทั้ง 7 ประเภท (2) เพลงสำเนียงภาษามอญ และสำเนียงภาษาลาวมีพื้นที่ในประเภทเพลงไทย 6 ประเภท (3) เพลงสำเนียงภาษาเขมร มีพื้นที่ในประเภทเพลงไทย 5 ประเภท (4) เพลงสำเนียงภาษาพม่า และสำเนียงภาษาฝรั่ง มีพื้นที่ในประเภทเพลงไทย 4 ประเภท (5) เพลงสำเนียงภาษาญวน มีพื้นที่ในประเภทเพลงไทย 3 ประเภท (6) เพลงสำเนียงภาษาเงี้ยว และสำเนียงภาษาตลุง มีพื้นที่ในประเภทเพลงไทย 2 ประเภท (7) เพลงสำเนียงภาษาญี่ปุ่น และสำเนียงภาษาข่ามีพื้นที่ในประเภทเพลงไทย 1 ประเภท

3. พื้นที่ของเพลงสำเนียงภาษากับบทบาทการใช้งาน

พื้นที่ของเพลงภาษากับบทบาทการใช้งาน เป็นการสำรวจความสัมพันธ์ของเพลงไทยในกลุ่มเพลงสำเนียงภาษาทั้ง 12 ภาษา โดยเชื่อมโยงกับบทบาทในการใช้งานเพลง โดยวางบนฐานความคิดว่าเพลงย่อมปฏิบัติการเพื่อสนองประโยชน์ของมนุษย์ ด้วยหลักการนี้จึงสามารถเชื่อมโยงกับกิจกรรมทางดนตรีไทย โดยจำแนกตามหลักการเป็น 5 ระดับของบทบาท เพลงสำเนียงภาษาเป็นกลุ่มเพลงที่มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ แต่ละสำเนียงภาษาสำแดงบทบาทในวาระต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันหน้าที่สัมพันธ์กับกิจกรรมทางดนตรีไทย ดังนี้ ประกอบการแสดง บรรเลงหรือประโคม พิธีกรรม เสด็จหรือประชัน และงานศพ จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ลำดับความสำคัญที่สัมพันธ์ต่อกิจกรรมทั้ง 5 ระดับเป็นไปตามข้อวิเคราะห์ดังนี้ (1) เพลงสำเนียงภาษามอญ มีพื้นที่ในการแสดงบทบาทการใช้งาน ครบทั้ง 5 ระดับ (2) เพลงสำเนียงภาษาพม่า และสำเนียงภาษาแขก มีพื้นที่ในการแสดงบทบาทการใช้งาน 4 ระดับ (3) เพลงสำเนียงภาษาจีน สำเนียงภาษาเขมร สำเนียงภาษาลาว และสำเนียงภาษาฝรั่ง มีพื้นที่ในการแสดงบทบาทการใช้งาน 3 ระดับ (4) เพลงสำเนียงภาษาญวน และสำเนียงภาษาเงี้ยว มีพื้นที่ในการแสดงบทบาทการใช้งาน 2 ระดับ (5) เพลงสำเนียงภาษาญี่ปุ่น สำเนียงภาษาตลุง และสำเนียงภาษาข่า มีพื้นที่ในการแสดงบทบาทการใช้งาน 1 ระดับ

4. พื้นที่ของเพลงสำเนียงภาษากับพื้นที่ในวงดนตรีไทย

วงดนตรีไทยเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญในการผลิตเพลงไทย ทั้งในส่วนของการขั้นตอนการประดิษฐ์บทเพลง และความสำคัญเรื่องพื้นที่ของเสียงที่ส่งผลต่อสังคีตลักษณ์ อาทิ บันไดเสียงในตัวเพลงโดยตรง ซึ่งส่งผลและมีอิทธิพลหลักในการกำหนดระดับเสียงของเพลงในเพลงสำเนียงภาษา วงดนตรีจึงเป็นเหตุหลักในการนำมาวิเคราะห์หาความหลากหลายในพื้นที่ของวงดนตรีไทย เพื่อสะท้อนภาพให้เห็นความชัดเจนของเพลง

ไทยสำเนียงภาษา ทั้ง 12 ภาษา โดยแบ่งระดับการวิเคราะห์เชิงระบบ ที่เพลงสำเนียงภาษาแต่ละสำเนียงสามารถตอบสนองต่อขีดจำกัดของย่านเสียงและความหลากหลายของย่านเสียงของวงดนตรีไทยที่แตกต่างกัน เพลงสำเนียงภาษาบางสำเนียงมีความยืดหยุ่นสามารถใช้บรรเลงได้ในวงดนตรีที่หลากหลาย แต่เพลงสำเนียงภาษาบางสำเนียงมีข้อจำกัด สามารถใช้บรรเลงได้ในวงดนตรีบางวงเท่านั้น นอกจากประเด็นเรื่องย่านเสียงของวงดนตรีไทยแล้ว ความสัมพันธ์โดยตรงที่ทำให้ความสำคัญของวงดนตรีไทยกับเพลงสำเนียงภาษาเชื่อมโยงกันคือ ประเด็นวงดนตรีไทยกับบทบาทการใช้งานร่วมด้วย การวิเคราะห์พื้นที่ของเพลงสำเนียงภาษา กับพื้นที่ในวงดนตรีไทยมีรายละเอียด โดยนำประเด็นเฉพาะวงดนตรีไทยประเภทหลัก ดังนี้ ปี่พาทย์ไม้แข็ง ปี่พาทย์ไม้นวม เครื่องสาย เครื่องสายผสม มโหรี และวงดนตรีชนิดอื่น (พิเศษ) จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ระดับความสัมพันธ์ระหว่างเพลงสำเนียงภาษากับวงดนตรีไทยทั้ง 6 ประเภท มีผลการวิเคราะห์ดังนี้ (1) เพลงสำเนียงภาษาแขก สำเนียงภาษาพม่า และสำเนียงภาษามอญ มีพื้นที่ในวงดนตรีไทย ครบทั้ง 6 ประเภท (2) เพลงสำเนียงภาษาจีน สำเนียงภาษาเขมร และสำเนียงภาษาลาว มีพื้นที่ในวงดนตรีไทย 5 ประเภท (3) เพลงสำเนียงภาษาฝรั่ง มีพื้นที่ในวงดนตรีไทย 4 ประเภท (4) เพลงสำเนียงภาษาญี่ปุ่น และสำเนียงภาษาเงี้ยว มีพื้นที่ในวงดนตรีไทย 3 ประเภท (5) เพลงสำเนียงภาษาญวน สำเนียงภาษาตลุง และสำเนียงภาษาข่า มีพื้นที่ในวงดนตรีไทย 2 ประเภท

5. พื้นที่ของเพลงสำเนียงภาษากับพื้นที่ของภาษาในการขับร้อง

การขับร้องเป็นส่วนสำคัญที่ประสานความงามของดนตรีและคีตศิลป์ การเข้าถึงและเพิ่มความเข้าใจด้วยการใช้วงภาษาที่ผูกสัมพันธ์กับการขับร้อง ด้วยเนื้อหาของคำร้องนั้นมีปัจจัยคือ การใช้ภาษาที่เป็นส่วนช่วยในการเพิ่มความชัดเจนของเพลงไทยสำเนียงภาษา การใช้คำและสำนวนลีลาในการขับร้องด้วยประการสำคัญหลัก 2 ประการคือ การใช้ภาษาต้นทางของเพลงสำเนียงภาษานั้น ๆ และการเลียนแบบภาษาของสำนวนภาษานั้น ๆ และลีลา ย่อมเป็นปัจจัยในการเพิ่มสุนทรียรสในการอธิบาย ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี และภาษา ในส่วนพื้นที่ของเพลงสำเนียงภาษากับพื้นที่ของภาษาในการขับร้อง (คำร้อง) จึงแยกประเด็นความสำคัญเป็น 2 หน่วยใหญ่ กล่าวคือ 1.การใช้ภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ตามชาติพันธุ์ของเพลงสำเนียงภาษา และการใช้เฉพาะภาษาไทยในการใช้เป็นคำร้อง และ 2.ประเด็นเรื่องวรรณกรรมที่เป็นพื้นฐานทางโครงสร้างความคิดที่ผูกโยงระหว่าง คำประพันธ์และคำร้อง โดยแยกกลุ่มเป็น ใช้บทรื่องกับวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์นั้น เลียนแบบวิธีการร้องและภาษาของชาติพันธุ์นั้น และการใช้บทรื่องใหม่ที่เป็นภาษาไทย โดยการวิเคราะห์พบว่า (1) เพลงสำเนียงภาษาแขก เพลงสำเนียงภาษาจีน เพลงสำเนียงภาษาพม่า เพลงสำเนียงภาษาลาว เพลงสำเนียงภาษามอญ เพลงสำเนียงภาษาฝรั่ง เพลงสำเนียงภาษาเงี้ยว และเพลงสำเนียงภาษาข่า มีการใช้ภาษาต้นทางของเพลงสำเนียงภาษานั้น ๆ และการเลียนแบบภาษาของสำนวนภาษานั้น ๆ และลีลา ร่วมในการขับร้องด้วย (2) เพลงสำเนียงภาษาเขมร เพลงสำเนียงภาษาญี่ปุ่น และเพลงสำเนียงภาษาตลุง ใช้เฉพาะภาษาไทยในการใช้เป็นคำร้อง

สรุปผลการวิเคราะห์

จากปัจจัยองค์ประกอบทั้ง 5 ส่วน สามารถวิเคราะห์พื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในพื้นที่หลัก คือ ดนตรีไทย ในส่วนย่อยของเพลงไทยสำเนียงภาษา การสำแดงออกถึงส่วนต่าง ๆ จาก 5 ส่วนหลักสามารถเป็น ประเด็นในการวิเคราะห์ฐานความคิดของการวางตำแหน่งแห่งที่ของเพลงไทยสำเนียงภาษาตามกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ แนวคิดเรื่องลำดับชั้นทางสังคมเป็นเครื่องมือสำคัญในการตีโจทย์ 2 ประเด็นหลัก คือ ประเด็นเรื่องชาติพันธุ์อื่นในชาติไทย พื้นที่เพลงไทยถูกสร้างเสมือนจริงเป็นภาพแทนของความเป็นไทยโดยองค์รวม การเป็นชาติและความเป็นรัฐคือการบ่งบอกผ่านเอกลักษณ์ของแนวคิดเรื่องรัฐชาติ สัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องความเป็นไทยใน ดนตรีไทย

การมีชาติพันธุ์อื่นรวมเข้ามาในพื้นที่ของกลุ่มชาติพันธุ์หลัก ย่อมมีการจัดตำแหน่งแห่งที่ให้เป็นระบบ และมีระเบียบ การแบ่งเขตกันระหว่างการใช้สอยทรัพยากรทางดนตรีไทย (อุปกรณ์การประพันธ์) บนพื้นฐานหลักของระบบ 7 เสียงเต็ม (7 Full Tone Scale in equal distance) เป็นการเปิดพื้นที่ทางดนตรีให้ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ได้รับการแปรกระบวนการให้เข้ากับระบบดนตรีไทยได้แล้ว สามารถสำแดงตนได้ตามกำลังและประโยชน์ที่มีต่อดนตรีไทยทั้งองค์ภาพ ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในพื้นที่เสมือนจริงอย่างพื้นที่ทางดนตรีไทย เป็นมิติทางศิลปกรรมอย่างหนึ่งที่สะท้อนภาพตัวแทนของกลุ่มชาติพันธุ์แสดงออกซึ่งตัวตนตามทัศนของ สังคีตวิไทย ว่าสามารถตั้งตนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลักหรือชาติพันธุ์รอง (Major and Minor Ethnic Groups) ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่สะท้อนออกมาจากเพลงตามระบบปัจจัยหลักทั้ง 5 ส่วนเป็นเครื่องยืนยันสถานภาพของ ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี

ตารางที่ 1

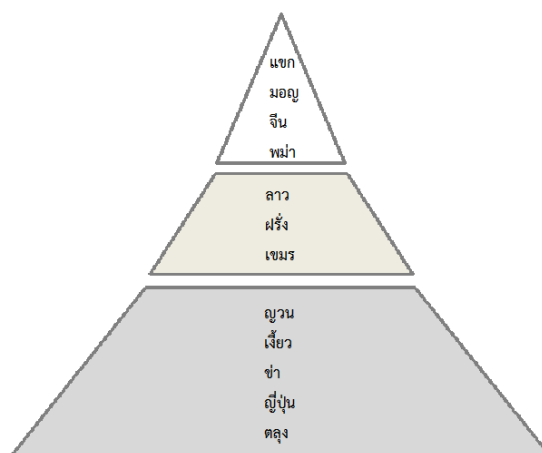
เพลงไทย	สังคีตลักษณ์	ประเภทเพลงไทย	บทบาทการใช้งาน	วงดนตรีไทย	ภาษาในการขับร้อง	รวม
ภาษาแขก	***	***	***	***	***	15
ภาษาจีน	***	***	**	**	***	13
ภาษาเขมร	**	**	**	**	*	9
ภาษาพม่า	***	**	***	***	**	13
ภาษาลาว	**	***	**	**	**	11
ภาษามอญ	***	***	***	***	***	15
ภาษาญวน	**	*	*	*	**	7
ภาษาฝรั่ง	**	**	**	**	**	10
ภาษาญี่ปุ่น	*	*	*	*	*	5
ภาษาเงี้ยว	*	*	*	*	**	6
ภาษาตลุง	*	*	*	*	*	5
ภาษาข่า	*	*	*	*	**	6

หากการสร้างภาพประกอบในพื้นที่เพลงไทย คือการประกอบสร้างพื้นที่ทางสังคมและพิจารณาให้เพลงไทยทั้งหมดคือภาพเสมือนจริงขององค์กรทางสังคม (Social Organization) โดยกลุ่มชาติพันธุ์จากเพลงไทยสำเนียงภาษาคือ แยก จีน เขมร พม่า ลาว มอญ ญวน ฝรั่งเศส ญี่ปุ่น เงี้ยว ตลุง และข่า เป็นเพลงสำเนียงภาษาที่สามารถแสดงภาพของสมาชิกภาพที่เป็นที่ยอมรับในองค์กรทางสังคม จึงเกิดการยอมรับในการสังกัดชาติพันธุ์ การสำแดงออกทางวัฒนธรรม (Cultural Expression) เป็นแนวความคิดหนึ่งที่น่าสนใจกับเพลงไทยสำเนียงภาษา โดยมองว่าทั้งกระบวนการการกำเนิดของเพลงไทยสำเนียงภาษาตลอดจนวิวัฒนาการของเพลงนั้นเป็นกระบวนการผ่านผู้ผลิตสร้างจากชาติพันธุ์ต้นกำเนิด (ชาติพันธุ์หลัก) เพื่อแบ่งพื้นที่ทางดนตรีให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอยู่จริงอื่น ๆ ในโลกแห่งความจริง ได้มีพื้นที่ในโลกเสมือนจริงคือโลกแห่งเพลงไทย Max Weber ใช้กระบวนการทัศน์โลกตะวันตกที่ใช้แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์นิยม (Ethnocentrism) ใช้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างใดอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นท่ามกลางความหลากหลายของชาติพันธุ์ในเขตวัฒนธรรมเดียวกัน แบ่งเป็น 3 ระดับโดยอ้างอิงลำดับทางสถานภาพทางสังคม กล่าวคือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ (Upper Class - Middle Class - Lower Class) ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์จึงถูกนิยามผ่านลำดับชั้นทางสังคม แสดงภาพตัวแทนเชิงโครงสร้างสังคมในเพลงไทยสำเนียงภาษา ดังนี้

ระดับสูง คือ เพลงไทยสำเนียงภาษา กลุ่ม สำเนียงภาษาแยก และสำเนียงภาษามอญ อยู่ในระดับสูงทุกระดับของพื้นที่ทางสังคมที่เป็นปัจจัยองค์ประกอบทั้ง 5 และเพลงไทยสำเนียงภาษา กลุ่ม สำเนียงภาษาจีน และสำเนียงภาษาพม่า อยู่ในระดับสูงและกลางของระดับของพื้นที่ทางสังคมที่เป็นปัจจัยองค์ประกอบทั้ง 5

ระดับกลาง คือ เพลงไทยสำเนียงภาษา กลุ่ม สำเนียงภาษาลาว สำเนียงภาษาฝรั่งเศส และสำเนียงภาษาเขมร อยู่ในระดับกลางระดับของพื้นที่ทางสังคมที่เป็นปัจจัยองค์ประกอบทั้ง 5

ระดับต่ำ คือ เพลงไทยสำเนียงภาษา กลุ่ม สำเนียงภาษาญวน สำเนียงภาษาเงี้ยว สำเนียงภาษาข่า สำเนียงภาษาญี่ปุ่น และสำเนียงภาษาตลุง อยู่ในระดับต่ำระดับของพื้นที่ทางสังคมที่เป็นปัจจัยองค์ประกอบ

แผนภาพ 1 ลำดับชั้นทางสังคมของเพลงไทยสำเนียงภาษา ที่มา: ผู้เขียน

อภิปรายผล

ความเข้าใจเรื่องลำดับชั้นทางสังคม (Social Stratification) จึงเป็นบทสรุปทางมานุษยวิทยาดนตรีที่ใช้มิติของการแสดงออกเชิงคุณค่าของบทเพลงกับนิยามมโนทัศน์เรื่องชาติพันธุ์เป็นลำดับชั้น (Hierarchy) ที่เกิดจากกระแสดความแตกต่างทางความคิด อาจสอดคล้องหรือแตกต่างจากพื้นที่ทางชาติพันธุ์จริง ๆ ในสังคม โดยเป็นการจำแนกสังคมเชิงอุดมคติซึ่งเป็นปรากฏการณ์ในดนตรีไทย ทั้งนี้การศึกษาวิเคราะห์จัดจำแนกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ แสดงภาพตัวแทนเชิงโครงสร้างสังคมในเพลงไทยสำเนียงภาษาภูมิหลังทางความรู้ที่ได้จากการวิจัยนี้เปิดช่องให้เห็นสิ่งสำคัญคือ แนวความคิดที่คนไทยใช้แนวทางของดนตรีไทยเป็นตัวตั้งเพื่อแสดงภาพจากจินตนาการออกมาเป็นแนวเพลง วางบทบาทของเพลงไทยสำเนียงภาษาไว้แตกต่างในระดับต่าง ๆ กัน โดยการศึกษามุ่งประเด็นในการใช้องค์ประกอบของดนตรีในการอธิบายความเป็นดนตรี ผ่านกระบวนการทัศน์ทางดนตรีวิทยา จากการวิเคราะห์สังคีตลักษณ์โดยตัวอย่างของบทเพลงที่ใช้เป็นเพลงที่สามารถตอบโจทย์ประเด็นต่าง ๆ ที่ตั้งไว้ศึกษาทั้ง 7 ประเด็นคือ การเปลี่ยนบันไดเสียง การจบเพลงด้วยเสียงที่ไม่ใช่ Tonic การทำเพี้ยนกลับ/ทางเปลี่ยน การซ้ำสำนวน ความหลากหลายของจำนวนท่อนเพลง การซ้ำทำนอง และสำนวนล้อ-รับ-ขัด-ต่อ นอกจากนั้นยังมี ประเด็นเรื่องบทบาทหน้าที่ 5 ส่วนหลัก ประกอบด้วย พื้นที่ทางสังคีตลักษณ์ พื้นที่ของเพลงภาษากับประเภทเพลงไทย พื้นที่ของเพลงภาษากับบทบาทการใช้งาน พื้นที่ของเพลงภาษากับพื้นที่ในวงดนตรีไทย พื้นที่ของเพลงภาษากับพื้นที่ของภาษาในการขับร้อง และแนวคิดและมโนทัศน์เรื่องชาติพันธุ์ (Ethnicity) ซึ่งเป็นรูปแบบแนวคิดที่ปรากฏขึ้นในกลุ่มเพลงไทยสำเนียงภาษาประยุกต์เข้าร่วมกับทฤษฎีที่เชื่อว่าการสำแดงออกทางวัฒนธรรม ในงานวิจัยนี้คือ ดนตรีไทยและลงรายละเอียดเฉพาะประเด็นเพลงไทยสำเนียงภาษา

เป็นการกำหนดรูปแบบเชิงโครงสร้างสังคม (Social Structure) โดยผู้กำหนด (พวกเรา) คือกลุ่มคนในสังคมดนตรีไทยโดยใช้อุปกรณ์ทางการประพันธ์เพลงไทย (Compositional Musical Tools) เป็นเครื่องมือในการนิยามรูปลักษณะของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นในเพลงไทยสำเนียงภาษา และการให้ความสำคัญในระดับที่แตกต่างกันจึงเป็นเรื่องของการจัดจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์ออกเป็นลำดับชั้นต่าง ๆ โดยตัวแปรคืออำนาจ (Power) ที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ปฏิบัติการต่อความรู้สึกนึกคิดของคนไทย โดยเฉพาะกลุ่มนักดนตรีและจินตกริที่จะจัดวางสถานะของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญที่สัมพันธ์โดยตรงต่ออำนาจที่กำหนดอยู่ ดังนั้นรูปแบบแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ในเพลงไทยสำเนียงภาษา จึงเป็นการนิยามชาติพันธุ์โดยการจัดลำดับชั้นทางสังคมที่มีพื้นฐานจากเนื้อหาสาระทางดนตรี และเนื้อหาสาระของบริบทพื้นที่ที่เป็นปัจจัยส่งผลโดยตรงต่อดนตรี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษารูปแบบแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ในเพลงไทยสำเนียงภาษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่จะทำการศึกษาที่จะช่วยสนับสนุนแนวคิดเรื่องชาติพันธุ์ในเพลงไทย ในมิติการศึกษาทางมานุษยวิทยาดนตรีดังต่อไปนี้

1. การมุ่งประเด็นศึกษาจากวัตถุประสงค์เฉพาะเพลงที่เป็นตัวแทนของชาติพันธุ์ชนกลุ่มน้อย
2. การจับประเด็นจากการจำแนกชาติพันธุ์จากพื้นฐานชนบความเชื่อ และศาสนา
3. การศึกษาลงรายละเอียดเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความซับซ้อน เช่น เพลงไทยสำเนียงภาษาแขก ที่มีความแตกต่างทั้งแขกมลายู แขกชวา แขกเปอร์เซีย แขกอินเดีย และแขกอาหรับ
4. การศึกษานิยามอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของเพลงไทยสำเนียงไทย ในฐานะตัวแทนชนกลุ่มใหญ่

เอกสารอ้างอิง

- ขจร สุขพานิช. (2560). *ออกญาวิไชยเณร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: ศรีปัญญา.
- นิติ ภาวครพันธุ์. (2558). *ชนบท ชาติและชาติพันธุ์*. กรุงเทพฯ: ศยาม
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2540). *สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2556). *สิบสองภาษา สำเนียงเพื่อนบ้าน [เอกสารประกอบการบรรยายพิเศษ]*. ปทุมธานี: คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ รังสิต.
- _____. (2561, 31 สิงหาคม - 6 กันยายน). *เพลงสิบสองภาษา ดนตรีไทยแบบฉบับ*. มติชนสุดสัปดาห์.
- Ashcroft, B., Griffiths, G., & Tiffin, H. (2007). *Post-colonial studies the key concepts* (2nd ed.). New York, NY: Routledge.
- Eriksen, T.H. (2010). *Ethnicity and nationalism* (3rd ed.). London: Pluto Press.
- Young, R. J.C. (1995). *Colonial desire hybridity in theory, culture and race*. London: Routledge.